

Deu anys dels acords ecumènics sobre la justificació

Antoni Matabosch

Director de la Fundació Joan Maragall

EL DIA 31 D'OCTUBRE DE 1999 ES FIRMAVA A AUGSBURG (Alemanya) una *Declaració conjunta sobre la doctrina de la justificació*. Els signants foren el bisbe luterà Christian Krause, president de la Federació Luterana Mundial, i el Cardenal Edward Cassidy, president del Pontifici Consell per a la Unitat dels Cristians. El dia i el lloc escollit tenien una significació especial: es tractava de la Festa de la Reforma i de la ciutat on s'havia proclamat el document fonamental dels luterans, la *Confessió d'Augsburg*. I es ratificà en l'església luterana de Santa Anna, el mateix lloc on s'havia celebrat, l'any 1518, la *disputatio* entre Luter i el cardenal Cayetano, sense obtenir fruits de consens i d'unitat.

Per primera vegada a la història es firmava oficialment un document d'acord sobre un tema que fou element central de la divisió dels cristians del segle XVI. Es tractà, doncs, d'un fet transcendental en el llarg camí cap a la reconstrucció de la unitat de les esglésies. Amb les esglésies orientals ortodoxes (copta, siríaca, armènia, etc.) que en el segle V no acceptaren la declaració del Concili de Calcedònia sobre Jesucrist, entès com una persona amb dues naturaleses, ja s'havien arribat a acords solemnes des del temps de Pau VI. Més enllà de les formulacions, diuen aquests acords, hi ha una fe comuna en Jesucrist, veritable Déu i veritable home. Però a Occident la Declaració sobre la justificació fou el primer acord acceptat de manera oficial i solemne per les dues parts.

Des del Concili Vaticà II l'Església catòlica ha establert comissions teològiques internacionals mixtes amb una vintena d'altres esglésies cristianes. Amb moltes d'elles s'ha arribat a acords més o menys complets sobre l'eucaristia, el baptisme, l'autoritat de l'Església, els ministeris; però fins ara els acords s'havien mantingut en l'àmbit de les comissions mixtes sense assolir un reconeixement explícit, oficial i signat, com és el cas dels luterans fa deu anys.

El text a què fem referència no ha caigut pas del cel. És el resultat de més de trenta anys de diàleg entre la Federació Luterana Mundial i l'Església Catòlica. La primera fase del diàleg (1967-1971) se centrà sobre l'Evangelí i l'Església i ja es constatà un ampli consens sobre la justificació. En la segona fase (1973-1984), l'atenció es posà sobre l'eucaristia i el ministeri, i es publicaren quatre declaracions comunes: pels 450 anys de la Confessió d'Augsburg (1530), pels 500 anys del naixement de Luter (1483) i sobre les etapes vers la unitat (1980 i 1984). La tercera fase (1986-1993) acabà amb un bonic document sobre *Església i justificació: la comprensió de l'Església a la llum de la doctrina de la justificació*. La quarta etapa s'inicià el 1995.

Quin és el contingut de l'acord? Justificació és una paraula una mica tècnica que indica l'acció salvadora que Déu realitza en cada persona per Jesucrist. La manera diferent d'entendre la forma d'actuar de Déu que salva fou un dels principals motius de la ruptura de la Reforma protestant. Luter volia ser un bon cristià i un bon monjo, però constatava cada dia que era pecador, que s'allunyava de Déu, i que per més esforços que realitzava, no aconseguia superar-ho. Després d'un gran sofriment arribà a la conclusió que només Déu salva per pura gràcia, per la fe en Jesucrist, i que els esforços humans, les obres, no ajuden en res. Malgrat que el cristià és radicalment pecador, Déu l'estima i el justifica en Jesucrist: és alhora just i pecador. El Concili de Trento, per la seva banda, insistí en la bondat relativa de la persona, en la cooperació humana amb Déu i en la renovació interior que produeix la gràcia de Déu. Les preocupacions i els accents d'una banda i de l'altra eren diferents:

— Mentre que Luter insisteix en el fet que tot es obra de Déu, Trento remarca que el justificat és radicalment just.

Per primera vegada a la història es firmava oficialment un document d'acord sobre un tema que fou element central de la divisió dels cristians del segle XVI. Es tractà, doncs, d'un fet transcendent en el llarg camí cap a la reconstrucció de la unitat de les esglésies.

— Els Reformadors remarquen la corrupció total de la natura humana; Trento afirma que en l'home roman la llibertat.

— Luter afirma que l'home és totalment passiu pel que fa a la gràcia de Déu que justifica; Trento ensenya que l'home «coopera» en l'obra de la gràcia.

— Mentre que per als Reformadors el procés de justificació és tot sencer del costat de Déu, Trento parla d'una renovació interior de l'home.

— Mentre que per als Reformadors les obres no són més que fruits de la gràcia, Trento parla del caràcter «meritori» de les obres de l'home respecte de la seva salvació.

Durant el llarg procés fins a arribar a la Declaració Conjunta fou necessari crear un clima de diàleg i d'entesa que fes possible de cercar conjuntament els punts d'acord i les diferències. Es féu un estudi conjunt de les dades bíbliques sobre el tema. S'intentà distingir ben bé els temes essencials o bàsics, en què calia estar d'acord, i els temes més secundaris, en els quals tenien cabuda diverses interpretacions.

La Declaració Conjunta consta de 44 proposicions, en les quals es mostra la coincidència doctrinal dels catòlics i dels luterans sobre la justificació. En aquestes proposicions es recull, primer, la formulació comuna, assolida en el diàleg ecumènic, i a continuació, en dos números separats, es posen de manifest els punts de vista pròpiament catòlics i luterans que no trenquen la unitat de la declaració comuna; es tracta d'accents propis, dintre d'un pluralisme acceptable.

En els nùms. 8-12 hi trobem el fonament de l'acord: es tracta del «missatge bíblic de la justificació». Es constata en el núm. 8 que «es-

coltar en comú la Paraula de Déu en les Escriptures ha permès nous enfocaments». Malgrat les diverses maneres com s'expressa la Bíblia, el missatge es idèntic: «Déu ha estimat tant el món que ha donat el seu Fill únic perquè no es perdi cap dels qui creuen en ell, sinó que tinguin vida eterna» (Joan 3, 16). Per això, diu la Declaració, «junts confessem que la justificació és obra de la sola gràcia de Déu... Quan els catòlics afirmen que l'ésser humà coopera en la salvació de Déu, consideren que aquesta acceptació personal és en si un fruit de la gràcia» (núm. 19). Els luterans, per la seva banda, admeten que en la justificació «rebem l'Esperit que renova els nostres cors, ens fa idonis i ens crida a complir les bones obres» (els renova interiorment) (núm. 29), que és una bona manera de superar una lectura literal i dura de la frase «a la vegada just i pecador».

S'admet l'afirmació de la «justificació per la sola fe», que ve expressada en els paràgrafs 15 i 16 de la Declaració: «En la fe, junts tenim la convicció que la justificació és l'obra del Déu trinitari. El Pare envia el seu Fill al món per salvar els pecadors. Fonament i postulat de la justificació és l'encarnació, mort i resurrecció de Crist... Tots els éssers humans són cridats per Déu a la salvació en Crist. Només a través d'Ell som justificats quan rebem aquesta salvació en la fe. La fe es en si mateix do de Deu mitjançant l'Esperit Sant que opera en paraula i sagrament en la comunitat dels creients i que, a la vegada, els condueix a la renovació de la seva vida, que Déu haurà de consumir en l'eterna». Per això, la Declaració pot afirmar que «hi ha consens respecte als postulats fonamentals d'aquesta doctrina» (núm. 40).

En els paràgrafs 19-39 s'enumeren les diferències de llenguatge, les diferents elaboracions teològiques i els diversos accents confessionals que no trenquen un acord sobre l'essencial. Es tracten els següents aspectes: La impotència i el pecat humans respecte de la justificació; la justificació com a perdó del pecat i font de justícia; la justificació per la fe i per la gràcia; el pecador justificat; llei i evangeli; la certesa de la salvació; les bones obres del justificat.

Queda molt clar que el luteranisme s'esforça sempre per salvar el caràcter de do gratuït de la justificació, l'aspecte de la passivitat humana i la certesa de la salvació del creient que, mirant només Crist, confia

S'ha avançat més ens aquests quaranta anys que en els quatre segles de divisió.

plenament en les promeses de Déu. El catolicisme manifesta un interès especial a assenyalar el valor de la cooperació en la seva resposta al do de Déu, el caràcter progressiu de la «santificació» i la importància de les «bones obres», amb el benentès que també elles neixen de la justificació i són fruit de la mateixa justificació. Són accents específics i propis, però sempre a partir d'una doctrina comuna.

Es pot afirmar, doncs, que «la concepció de la doctrina de la justificació exposada en la present *Declaració* demostra que entre Luterans i Catòlics hi ha consens en les veritats fonamentals de l'esmentada doctrina, a la llum de la qual les diferències de llenguatge, elaboració teològica i accents, descrites en els paràgrafs 18 al 39, són acceptables. Per tant, les diferències en les explicacions luterana i catòlica de la fe en la justificació estan recíprocament ofertes i no comprometen el consens en les veritats fonamentals.» (núm. 40). Per tant, «a la llum d'aquest consens, les respectives condemnes doctrinals del segle XVI ja no s'apliquen als interlocutors dels nostres dies» (núm. 13).

La *Declaració Conjunta sobre la Doctrina de la Justificació* ha estat un pas ecumènic molt important. Un pas cap a la plena comunió. Durant aquests deu anys s'ha anat fent un procés de recepció, d'acceptació, que ha estat molt positiu. Queda, però, un llarg camí. Hi ha encara diferències notables sobre l'Església, els ministeris, el papat. Però s'ha avançat més en aquests quaranta anys que en els quatre segles de divisió.